

матеріалу, а з іншого – головним засобом перевірки гіпотези, правильності висновків дослідника та стимулом розумової діяльності науковця.

Формувальний експеримент вирізняється орієнтацією на розвиток учня в освітньому процесі, теоретичною обґрунтованістю експериментальної моделі організації цього процесу, тривалістю дослідження, що гарантує аргументованість і надійність одержаних даних.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Психология и проблемы человекознания. М. : Институт практической психологии; Воронеж : НПО МОДЭК, 1996. 384 с.
2. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. М. : Просвещение, 1968. 464 с.
3. Большой толковый психологический словарь : в 2 т. / сост. Ребер Артур (Penguin); пер. с англ. М. : Вече, АСТ, 2000. Т. 2 (П–Я) 560 с.
4. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций. М. : Изд-во АПН СССР, 1960. 450 с.
5. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / отв. ред. Ю. М. Забродин, Е. В. Шорохова. М. : Наука, 1984. 444 с.
6. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. К. : НДІ психології, 1990. 239 с.
7. Никандров В. В. Наблюдение и эксперимент в психологии : учеб. пособие. СПб. : Речь, 2002. 103 с.
8. Психология: словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского; сост. Л. А. Карпенко. М. : Политиздат, 1990. 494 с.
9. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. М. : Учпедгиз, 1946. 704 с.

Матушевський О. В., студент 2 курсу економічного факультету
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

Науковий керівник – Зарішняк І. М., канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Невербальне спілкування – вид передачі інформації між людьми, для якого характерне застосування невербальної (безсловесної) поведінки як головного засобу передачі інформації [1].

Це питання досліджувалося багатьма вченими, серед яких А. Піз, А. Майєрабіан, Р. Бердвіссел, А. Хілл, Г. Уейнрайт та Ю. Фаст. Першою найбільш впливовою роботою була робота Чарльза Дарвіна «Вираження емоцій у людей і у тварин», видана ще в 1872 р. Наразі все більше уваги приділяється питанню психології і, відповідно, невербальному спілкуванню як вагомій частині цієї науки.

Більшість вчених погоджуються з тим, що невербальне спілкування відіграє дуже важливу роль у передачі інформації. Зокрема А. Піз, спираючись на дослідження А. Майєрабіана, у своїй книзі «Мова рухів тіла. Як читати думки оточуючих за їх жестами» наводить у відсотках співвідношення засобів, за допомогою яких найкраще сприймається інформація: слова – 7 %, тон та інтонація голосу – 38 %, невербальні сигнали – 55 % [2].

Це не єдине дослідження ролі невербального спілкування. Професор Р. Бердвіссел говорив про те, що 35 % інформації припадає на слова, а інші 65 % – невербальні сигнали [3].

Існують думки, що вербальний і невербальний канали виконують різні функції. Вербальним каналом передається інформація, яку людина хоче передати, тобто чиста інформація. Що ж стосується невербального, то він передає ставлення людини до того, з ким вона спілкується, та її загальні почуття [2]. На думку Н. М. Боголюбової, в основі невербальної комунікації лежать біологічний і соціальний досвід людини. Невербальна комунікація передреує вербальній, оскільки жести і міміка з'явилися раніше, ніж мова. Окрім того, використовувані під час невербального спілкування засоби мають символічне значення, вирізняються багатозначністю, ситуативністю, спонтанністю [4].

Основні форми невербальних засобів спілкування поділяються на:

- кінесика – жести, поза, рухи тіла;
- такесика – дотики співрозмовника до себе та партнера;
- проксемика – використання просторової організації для комунікації;
- хронеміка – застосування часу в процесі комунікації;
- сенсорика – сукупність чуттєвого сприйняття [1; 4].

Відомим є явище, коли соціальне становище людини залежить від кількості жестів, які людина використовує. Чим вищий соціальний статус, тим більше вона використовує словесні засоби передачі інформації і менше жести. Тобто, якщо людина використовує переважно словесні засоби передачі інформації, то найімовірніше, що вона займає високе соціальне становище, і навпаки, якщо людина більше використовує жести, то вона зазвичай має незначний соціальний статус [5].

Уміння розуміти значення невербальних сигналів – важлива складова відносин, як особистих, так і професійних. У деяких професіях це має дуже велике

значення. До таких професій можна віднести ті, які пов'язані із взаємодією з людьми: педагог, перекладач, психолог, детектив, політик, бізнесмен, оратор та багато інших. Володіння невербальними засобами спілкування визначає успіх у формуванні професійного іміджу, професійному зростанні. Воно може як підсилити, так і послабити професійну діяльність [6].

Велику роль приділяють формуванню основ невербального спілкування у референтів. Саме для цієї професії дуже важливими є компетентності, пов'язані зі знанням основ невербальної поведінки. Зокрема, знання кінесики допоможе референту розпізнати внутрішній стан співрозмовника, виявити позицію партнера по спілкуванню [7]. Знання кінесики, проксемики і хронеміки допоможуть вести бізнес.

Зазвичай кожен процес комунікації переслідує певну ціль, як особисту, так і професійну. Спілкування потрібне для будь-якої діяльності, але має різну вагомість для окремих її видів. Професії, для яких необхідне ділове спілкування, вимагають тривалої підготовки.

Ділове спілкування – це процес обміну інформацією, що застосовується для досягнення певної мети. Основне завдання ділового спілкування – це успіх його учасників [7]. Під час такого спілкування потрібно враховувати той факт, що попри тісний зв'язок між невербальними і вербальними засобами комунікації «існує певна асиметрія в їхній ролі на різних етапах акту комунікації». Невербальні засоби важливі на початку знайомства партнерів по спілкуванню, оскільки, на думку В. В. Бондаренко, беруть участь у категоризації співрозмовника. Невербальне спілкування є ключовим для міжособистісних стосунків. У діловій сфері надають великого значення конгруентності – відповідності смислу вербальних і супроводжуючих їх невербальних сигналів [3].

Для успішного професійного спілкування потрібно вміти переконувати, представляти власні інтереси, інтереси колективу чи організації, правильно подавати інформацію. Знання у сфері невербальної комунікації дає змогу краще розуміти свого співрозмовника, читати його ставлення до ваших слів, а іноді й передбачити його наміри [6].

Отже, невербальне спілкування тісно пов'язане із вербальною комунікацією, оскільки завдяки своїй багатозначності і гнучкості може значно підсилити чи послабити сказане. У професійній діяльності типу «людина–людина» невербальні засоби комунікації є важливою складовою професійного спілкування. Такі невербальні компоненти комунікації, як кінесика, проксемика, просодика, екстралінгвістика, такесика, хронеміка, допомагають діловому спілкуванню, тож потребують вивчення під час здобуття особистістю професії.

Список використаних джерел

1. Невербальне спілкування. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ Невербальне_спілкування](https://uk.wikipedia.org/wiki/Невербальне_спілкування) (дата звернення 18.04.2020).
2. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли других людей по их жестам. URL: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=168970?> (дата звернення 18.04.2020).
3. Бондаренко В. В. Риторика. Харків : Вид-во ХНАДУ, 2008. 121 с. URL: <https://buklib.net/books/36742/> (дата звернення 20.04.2020).
4. Боголюбова Н. М. Міжкультурна комунікація. URL: https://stud.com.ua/90310/kulturologiya/formi_tipi_elementi_mizhkulturnoyi_komunikatsiyi (дата звернення 20.04.2020).
5. Добротворский И. Как относиться к себе и к людям, или практическая психология на каждый день. Ростов-на-Дону : Феникс, 2007. 191 с.
6. Новак О. М. Невербальні засоби спілкування у професійному мовленні. URL: <https://kumlk.kpi.ua/node/1648?> (дата звернення 24.04.2020).
7. Варенко В. М., Горбунова О. В. Референтна справа. URL: https://pidruchniki.com/87042/dokumentoznavstvo/dilove_spilkuvannya_osoblivosti (дата звернення 24.04.2020).

Мельник В. Є., здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

Науковий керівник – Пузь І. В., канд. психол. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Необізнаність батьків, вихователів, викладачів у питаннях, пов'язаних із статевим вихованням підростаючого покоління вже протягом тривалого часу залишається актуальною проблемою. Більшість молодих людей, спираючись на інформацію про особливості статевого життя, яку отримують від однолітків або з різних матеріалів, орієнтованих на дорослих, можуть наробити багато помилок у своєму юному віці, які негативно відобразатимуться не тільки на стані їхнього здоров'я, але й на подальшому житті та благополуччі. Серед основних проблем, які вказують на дефіцит знань щодо статевого життя сучасної молоді, є зниження віку початку неповнолітніми статевого життя, що